

DERS TANITIM ve UYGULAMA BİLGİLERİ

| Dersin Adı | Kodu | Yarıyıl | T+U+L (saat/hafta) | Türü (Z / S) | Yerel Kredi | AKTS |
|---|---|---------|-----------------------|--------------|-------------|------|
| Özgür İrade ve Belirlenimcilik: Yaşam Sarmalı | KHAS 1614 | Bahar | 03+00+00 | Seçmeli | 3 | 5 |
| Akademik Birim: | Ortak Dersler Bölümü | | | | | |
| Öğrenim Türü: | Örgün Eğitim | | | | | |
| Ön Koşullar | - | | | | | |
| Öğrenim Dili: | İngilizce | | | | | |
| Dersin Düzeyi: | Lisans | | | | | |
| Dersin Koordinatörü: | -- | | | | | |
| Dersin Amacı: | Bu dersin amacı, özgür irade ve belirlenimciliğin (determinizmin) temel kavramlarını gerek ahlaki gerek ampirik düzeyde çeşitli perspektiflerden incelemektir. Fiziksel dünyaya ilişkin temel anlayışımız, her tür etkinin kendinden önce gelen nedenlere sıkı sıkıya bağlı olduğu türden belirlenimci bir evren resmi sunar; oysa böylesi bir nedensellik zinciri "özgür seçim" imkanına gölge düşürmektedir. Her etki, kendinde önce gelen bir neden varsaydığı ve kendinden sonra gelen başka bir etkinin de sebebi olduğu için, bir bireyin kendi eylemleri üzerinde hak iddia etmesi; bu eylemlerin nihai nedeni olduğunu iddia etmesi temel bir soruna işaret eder. Bu temel sorunu anlamak ve doğru yorumlamak felsefe, din, fizik, psikoloji ve sinirbilim arasında bir diyalogu gerekli kılar. Dahası, böylesi bir soruyu yanıtlamanın belli pratik etkileri olacaktır: ahlaki suç ve sorumluluğa karşı geliştireceğimiz olası tutumlar; yapay zekâ tartışmalarının özünü oluşturan bilinç ve özgür irade sorunsalı | | | | | |
| Dersin İçeriği: | <ul style="list-style-type: none">Felsefi, edebi ve bilimsel literatürde değinildiği haliyle determinizm, zorunluluk ve kader kavramları arasındaki farklar;Determinist evren anlayışı kabul edildiği takdirde özgür irade bir illüzyona mı dönüşür?Eylemlerimiz aynı zamanda hem belirli (determinist) hem de özgür olabilir mi? Bunu savunan ve savunmayan teorilere genel bir bakış;Libet'in (1983) özgür irade deneyleri ve olası yorumları;Sosyal bilimlerde vaka çalışmaları ve düşünce deneyleri (Phineas Gage üzerine bir inceleme, Leopold ve Loeb vakası (1924), hipnoz ve konfabülasyon yoluyla gerekçelendirmenin etkileri, Milgram deneyi (1961), Frankfurt düşünce deneyleri)Belirsizliği evrenin işleyişine atfetmek mümkün mü ve eğer öyleyse, bu özgür iradenin olası bir açıklaması olabilir mi? (Kuantum mekaniğinin çeşitli yorumları ve bunların zihinsel karar verme süreçlerimize uygulanabilirliği) | | | | | |
| Dersin Öğrenme Çıktıları (ÖÇ): | <ul style="list-style-type: none">1- Gündelik ve bilindik bir kavrama çeşitli biçimlerden yaklaşmayı ve yaklaşımlarını tarihsel ve disiplinler arası bir tarzda yürütmenin yollarını öğrenecekler;2- Belli temel ve güncel metinler eşliğinde determinizm, zorunluluk ve kader arasında bir sınıflandırma yapacak ve farklı eylem tipleri üzerinden bu sınıflandırmayı somutlaştıracaklar;3- Bağdaşırcılık (compatibilism) ve bağdaşmazcılık (incompatibilism) üzerine gelişen temel literatürü inceleyerek determinist bir evren görüşü içinde özgürlüğün imkanını araştırarak ve bu bulguları münazara yoluyla tartışacaklar;4- Özgür irade üzerine geliştirilen deney ve vaka incelemelerine odaklanacak ve sonuçların felsefi ve psikolojik yorumlarına ilişkin aktif bir tartışma yürütecekler;5- Özgürlük kavramının negatif ve pozitif anlamlarını ve temel politik çıkarımlarını içeren ve son kertede onu insan doğası sorunuyla ilişkilendiren - rasyonel (akıl yürütme) ve irrasyonel (arzu ve bilinçdışı dürtüler) bileşenleri dahilinde - kapsamlı bir özgürlük anlayışına varacaklar | | | | | |
| Dersin Öğrenme Yöntem ve Teknikleri | Ders anlatımı & tartışma ve yazma alıştırmaları ● 60-90 dk. Ders anlatımı ● 60 dk tartışma ve yazma alıştırmaları ● 15 dk. Ders içi okuma veya video içeriği | | | | | |

HAFTALIK PROGRAM

| Hafta | Konular | Ön Hazırlık |
|-------|---|--|
| 1 | Ders çizelgesi ve ders konusuna giriş | |
| 2 | Antikitede özgür irade ve Akrasia kavramı | Ders materyalinin okunması, yazma çalışması için ön hazırlık |

| | | |
|----|--|--|
| 3 | Kartezyen Dualizmi ve karşıt görüşler | Ders materyalinin okunması, yazma çalışması için ön hazırlık |
| 4 | Vaka incelemeleri: Özgürlük ve belirlenimcilik arasındaki ilişkinin nöroloji aracılığıyla yorumlanması | Ders materyalinin okunması, yazma çalışması için ön hazırlık |
| 5 | Özgürlük ve Kader | Ders materyalinin okunması, yazma çalışması için ön hazırlık |
| 6 | Varoluşçu Kavramlar: Özgürlüğün yükü | Ders materyalinin okunması, yazma çalışması için ön hazırlık |
| 7 | Bahar tatili | |
| 8 | Grup Ödevi: Münazara | Münazaraya hazırlık |
| 9 | Bağdaşircılık ve bağdaşmazcılık | Ders materyalinin okunması, yazma çalışması için ön hazırlık |
| 10 | Bağdaşircılık Görüşü | Ders materyalinin okunması, yazma çalışması için ön hazırlık |
| 11 | Bağdaşmazcılık Görüşü | Ders materyalinin okunması, yazma çalışması için ön hazırlık |
| 12 | Libet'in Özgür İrade deneyi ve Frankfurt Düşünce Deneyleri | Ders materyalinin okunması, yazma çalışması için ön hazırlık |
| 13 | Yapay Zekâ algoritmaları açısından özgürlük ve özne | Ders materyalinin okunması, yazma çalışması için ön hazırlık |
| 14 | Genel tekrar | Kolaj çalışması için ön hazırlık |

Kadir Has Üniversitesi'nde bir dönem 14 haftadır, 15. ve 16. hafta sınav haftalarıdır.

ZORUNLU ve ÖNERİLEN OKUMALAR

- Aristotle. (2004). *Nicomachean Ethics* (C. D. C. Crisp, Ed. & Trans.). Cambridge University Press.
- Burkeman, O. (2021, Apr 27) The clockwork universe: Is free will an illusion? *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/news/2021/apr/27/the-clockwork-universe-is-free-will-an-illusion>
- Dennett, D. C. (2004). *Freedom Evolves*. Vikings, Penguin Books.
- First, D. (2017 June) Will big data algorithms dismantle the foundations of liberalism? *AI & Society*, DOI 10.1007/s00146-017-0733-4
- Gilbert, F. (2009) Does neurobiological determinism entail the end of criminal responsibility? In *Center for Applied Ethics and Philosophy* (Ed.), *Applied ethics: Life, environment and society* (pp.37-45).
- Kean, S. (2014). *The tale of the dueling neurosurgeons: The history of the human brain as revealed by true stories of trauma, madness, and recovery*. Little, Brown and Company.
- Plato. (2004). *Republic* (C. D. C. Reeve, Trans.). Hackett Publishing Company.
- Sartre, J. P. (1956). *Being and Nothingness* (H. E. Barnes, Trans.). Philosophical Library.
- Singleton, G. (2016). *Akrasia: Why do we act against our better judgement?* *Philosophy Now*.
https://philosophynow.org/issues/112/Akrasia_Why_Do_We_Act_Against_Our_Better_Judgement
- Sherry, P. (2023, January 3). *Problem of evil*. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/problem-of-evil>
- Lacewing, M. (2017). *Philosophy for A level: Metaphysics of God and metaphysics of mind*. Routledge.
- Libet, B. (2002) Do we have free will? In R. Kane (Ed.), *The Oxford handbook of free will* (pp. 551-65). Oxford University Press.

DiĞER KAYNAKLAR

- Harmon D. & Roiland J. (Executive Producers). (2013-) *Rick & Morty* [TV series]. Adult Swim.
- Linklater, R. (2001). *Waking Life* [Film]. Fox Searchlight Pictures.

DEĞERLENDİRME SİSTEMİ

| | | |
|--|--|--|
| | | |
|--|--|--|

| Yarıyıl İçi Çalışmaları | Sayı | Katkı Payı (%) |
|---|----------|----------------|
| Katılım | 1 | 10 |
| Ödev | 4 | 20 |
| Ara Sınavlar/Sözlü Sınavlar/Kısa Sınavlar | 1 | 30 |
| Final Sınavı | 1 | 40 |
| Total: | 7 | 100 |

İŞ YÜKÜ HESAPLAMASI

| Etkinlikler | Sayısı | Süresi (saat) | Toplam İş Yüğü (saat) |
|---|--------|---------------|-----------------------|
| Ders Saati | 14 | 3 | 42 |
| Ödev | 4 | 5 | 20 |
| Dersle İlgili Sınıf Dışı Etkinlikler | 12 | 4 | 48 |
| Ara Sınavlar/Sözlü Sınavlar/Kısa Sınavlar | 1 | 5 | 5 |
| Final Sınavı | 1 | 10 | 10 |
| Toplam İş Yüğü (saat): | | | 125 |

1 AKTS = 25 saatlik iş yüğü

PROGRAM YETERLİLİKLERİ (PY) ve ÖĞRENME ÇIKTILARI (ÖÇ) İLİŞKİSİ

| # | PY1 | PY2 | PY3 | PY4 | PY5 | PY6 | PY7 | PY8 |
|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|
| OC1 | | | | | | | | |
| OC2 | | | | | | | | |
| OC3 | | | | | | | | |
| OC4 | | | | | | | | |
| OC5 | | | | | | | | |

Katkı Düzeyi: 1 Düşük, 2 Orta, 3 Yüksek